

Document	Archeologisch Advies
Plangebied	BP De Tuinen deel 2, Ursem, gemeente Koggenland
Adviesnummer	21013
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & C.M. Soonius (senior archeoloog)
Datum	13-01-2021

Advies	Opnemen dubbelbestemming Waarde – Archeologie in de zuidoosthoek. Indien bodemroerende ingrepen in de planning staan ter hoogte van de archeologisch waardevolle zone en deze niet archeologie-vriendelijk worden uitgevoerd: Archeologische opgraving. (kosten initiatiefnemer)
Vervolgtraject	Archeologie West-Friesland verzoekt de initiatiefnemer in het geval van nader archeologisch onderzoek een PvE te laten opstellen door een gecertificeerde archeologische instelling of bedrijf.

Archeologisch Advies

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Koggenland (contactpersoon: dhr. M. Stroet) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het bestemmingsplan De Tuinen deel 2 in Ursem, gemeente Koggenland (afb. 1). Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 7,3 ha. De wens bestaat om binnen het bestemmingsplangebied de wijk De Tuinen verder uit te breiden. Ten oosten van het plangebied is gestart met de inrichting van De Tuinen fase 1. De tekst onder kopjes 3 en 4 van onderhavig adviesdocument kan worden overgenomen in de toelichting van het bestemmingsplan.

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK)

2. Beleidskaart archeologie

In 2012 is door de gemeenteraad van Koggenland de gemeentelijke archeologische beleidskaart vastgesteld. Deze archeologische kaart is in 2012 vervaardigd door Archeologie West-Friesland.¹ In 2016 is de kaart en de bijbehorende toelichting² aangescherpt ten behoeve van de herziening Bestemmingsplan Landelijk Gebied.³ Op de beleidskaart is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone.

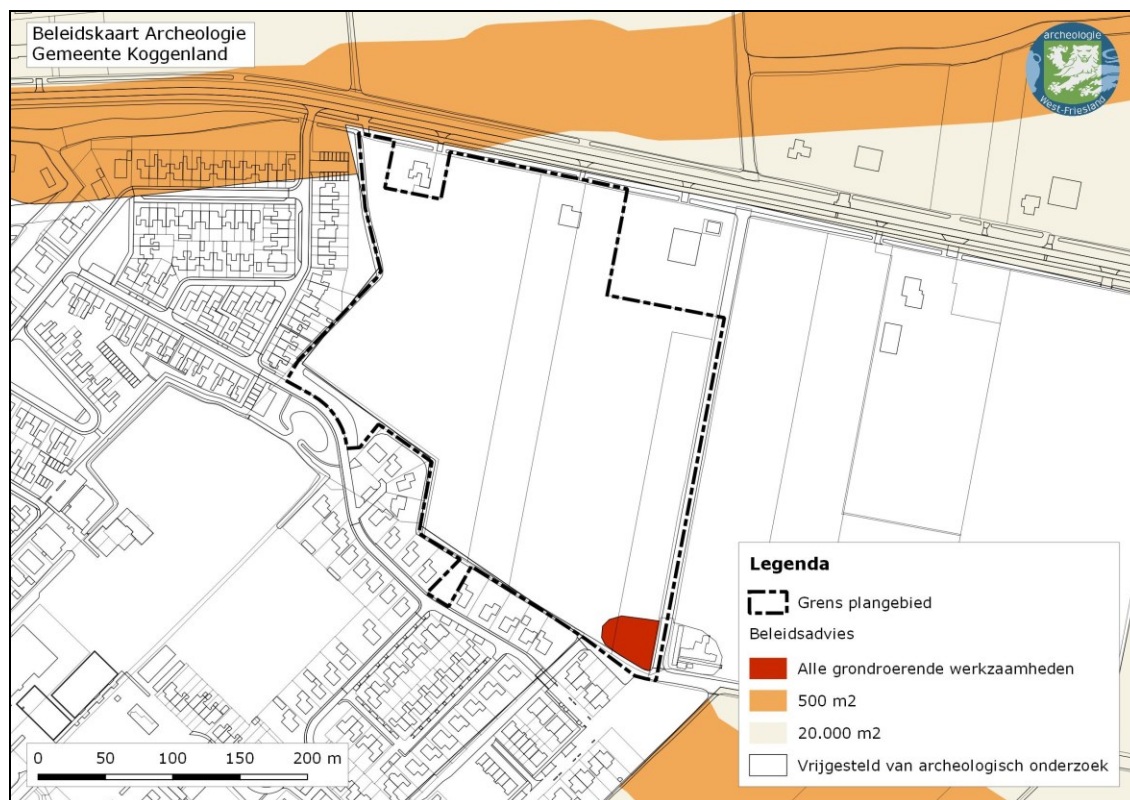
Het plangebied valt op de beleidskaart van de gemeente voor het overgrote deel binnen een gebied dat is vrijgesteld van archeologisch onderzoek en voor een klein deel binnen een gebied waar bij alle grondroerende werkzaamheden rekening gehouden moet worden met archeologie (afb. 2). De begrenzing van deze gebieden is bepaald aan de hand van een archeologisch onderzoek dat hier plaatsvond in 2012 (afb. 3).⁴ Tijdens dat onderzoek werd langs de Zuidergouw een oude woonplek uit de 13de eeuw opgegraven. Op een restant veen werd een samengedrukte laag laatmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. De bewoning bevond zich in deze periode op meerdere locaties langs de Zuidergouw. Deze woongronden met enkele huisplaatsen werden aan het einde van de 13de of in de loop van de 14de eeuw vanwege toenemende wateroverlast verlaten.

¹ Gemeente Koggenland 2012.

² Soonius, Gerritsen & Duijn, 2016.

³ NL.IMRO.1598.ReparatieBPLG2017-va01.

⁴ Gerritsen 2013.

Afbeelding 2. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie van de gemeente Koggenland.

Afbeelding 3. Tijdens het onderzoek in 2012 is onder andere een vondstrijck spoor met keramiekfragmenten uit de 13de eeuw aangetroffen (naar: Gerritsen 2013, 32).

Een deel van één van de middeleeuwse woongronden langs de Zuidergouw is nog intact (rood op afb. 2). De oostelijke helft van de woongrond is voor een groot deel onderzocht in 2012. De werkputten uit 2012 zijn vervolgens vrijgegeven. In 2017 heeft Archeologie West-Friesland geadviseerd op fase 1 van bestemmingsplan De Tuinen.⁵ Dit plangebied is toen volledig vrijgegeven. Archeologisch onderzoek van het resterende deel van de oostkant van de woongrond zou vermoedelijk weinig tot geen nieuwe informatie opleveren. In het bestemmingsplan voor fase 1 is daarom geen dubbelbestemming Waarde – Archeologie opgenomen. De hoge archeologische waarde van het westelijk deel van de woongrond is behouden op de beleidskaart archeologie.

3. Tekstvoorstel paragraaf archeologie

De Monumentenwet 1988 is op 1 juli 2016 overgegaan in de Erfgoedwet. De Erfgoedwet vormt samen met de Omgevingswet het wettelijke fundament voor de cultuurhistorie in Nederland. In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. De Erfgoedwet bundelt bestaande wet- en regelgeving voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Bovendien zijn aan de Erfgoedwet een aantal nieuwe bepalingen toegevoegd. Het beschermingsniveau zoals die in de oude wetten en regelingen golden blijven gehandhaafd. Onderdelen van de Monumentenwet die de fysieke leefomgeving betreffen, worden overgeheveld naar de Omgevingswet die in 2021 van kracht wordt. Voor deze onderdelen is een overgangsregeling in de Erfgoedwet opgenomen voor de periode 2016-2021. Het betreft dan:

1. Vergunningen tot wijziging, sloop of verwijdering van rijksmonumenten
2. Verordeningen, bestemmingsplannen, vergunningen en ontheffingen op het gebied van archeologie
3. Bescherming van stads- en dorpsgezichten

Zaken zoals het certificeringsstelsel en de aanwijzing van archeologische rijksmonumenten blijven in de Erfgoedwet.

De herziene Monumentenwet verplicht gemeenten om 'rekening te houden met aanwezige of te verwachten archeologische waarden'. Het bestemmingsplan staat hierbij centraal. Hierin worden bouw- en aanlegvoorschriften opgenomen. Indien belangrijke archeologische waarden als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen niet in de bodem behouden kunnen blijven, dient de informatie te worden veiliggesteld d.m.v. een opgraving. De Monumentenwet gaat hierbij uit van een algemene vrijstelling voor ingrepen tot 100 m², maar biedt de gemeente ook de nodige beleidsruimte om haar eigen afweging te maken. De gemeente Koggenland heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

In 2012 is door de gemeenteraad van Koggenland de gemeentelijke archeologische beleidskaart vastgesteld. Deze archeologische kaart is in 2012 vervaardigd door Archeologie West-Friesland.⁶ In 2016 is de kaart en de bijbehorende toelichting⁷ aangescherpt ten behoeve van de herziening Bestemmingsplan Landelijk Gebied.⁸ Op de beleidskaart is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone.

Ter bescherming van de archeologische waarden kunnen burgemeester en wethouders, als daar op basis van een archeologisch onderzoek aanleiding toe bestaat, voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning voor het bouwen. Daarnaast is een omgevingsvergunning vereist voor werkzaamheden waarbij de grond wordt geroerd. De bescherming van archeologische waarden wordt geregeld via een dubbelbestemming. Deze dubbelbestemming geldt voor die locaties die op

⁵ Gerritsen & Soenius, 2017.

⁶ Gemeente Koggenland 2012.

⁷ Soenius, Gerritsen & Duijn, 2016.

⁸ NL.IMRO.1598.ReparatieBPLG2017-va01.

basis van de Beleidskaart Archeologie een hoge archeologische waarde of een hoge archeologische verwachting hebben.

Het bestemmingsplangebied De Tuinen deel 2 is op de beleidskaart archeologie grotendeels vrijgesteld van archeologisch onderzoek. In de zuidoosthoek zijn de resten van een middeleeuwse woongrond aanwezig met daarin de resten van verschillende huisplaatsen. Hier dient rekening te worden gehouden met het aspect archeologie bij alle grondroerende werkzaamheden.

4. Conclusie & advies

De gemeente Koggenland is voornemens de bestaande woonwijk De Tuinen verder uit te breiden. Hiervoor dient een bestemmingsplan te worden opgesteld. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 7,3 ha. In het overgrote deel van het plangebied hoeft geen rekening te worden gehouden met archeologie. In de zuidoosthoek van het plangebied zijn de intacte resten van een woongrond uit de 13de eeuw aanwezig. De oostelijke helft van de woongrond is voor een groot deel onderzocht in 2012. Ter hoogte van de westelijke helft van de middeleeuwse woongrond dient een **dubbelbestemming Waarde – Archeologie** te worden opgenomen zonder vrijstellingsgrens.

Vanuit het gemeentelijk beleid wordt geadviseerd om de archeologisch waardevolle zone in situ te behouden. Dit kan door de zone in te passen in het inrichtingsplan. Geadviseerd wordt om archeologie-vriendelijk te bouwen, dat wil zeggen de bodem niet te verstoren. Een archeologie-vriendelijk bouwplan kan worden getoetst door Archeologie West-Friesland en dient te worden goedgekeurd door de gemeente.

Een niet archeologie-vriendelijk bouwplan houdt in dat de huidige situatie van de bodem zal worden verstoord tijdens het bouwproces. Onder bodemverstoring wordt verstaan:

- vorstranden dieper dan 30 cm
- het aanbrengen van funderingspalen, damwanden, grondverbeteringen, groutankers etc.
- bodemsaneringen, tijdelijke uitplaatsing van vervuilde grond
- kelders, ondergrondse reservoirs, overmatige boringen voor diverse onderzoeken en bijvoorbeeld wkk installaties
- kruipruimtes
- vijvers/watercompensaties
- sloten en andere ingravingen
- kabels en leiding-tracés vanaf maaiveld

Ligt het in de planning om één of meerdere van bovenstaande bodemverstoringen te voorkomen, dan wordt het bouwproject als niet archeologie-vriendelijk geclassificeerd en dient nader archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

Indien bodemroerende ingrepen in de planning staan ter hoogte van de archeologisch waardevolle zone en deze niet archeologie-vriendelijk worden uitgevoerd, is op basis van de geplande nieuwbouw en de hoge archeologische waarde een archeologisch onderzoek in het kader van de AMZ-cyclus vereist. Dit archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een vlakdekkende **archeologische opgraving** voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden. Als leidraad voor de opgraving dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat vervolgens aan het bevoegd gezag ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Archeologie West-Friesland kan een dergelijk onderzoek uitvoeren, maar het kan ook door een gecertificeerd archeologisch bedrijf worden uitgevoerd. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn, conform de Erfgoedwet (hoofdstuk 9 § 1), voor rekening van de initiatiefnemer.

Na het opgraven van de archeologische waarden kan het plangebied worden vrijgegeven met betrekking tot het aspect archeologie.

De bijbehorende regel in het bestemmingsplan luidt als volgt:

Artikel ** Waarde – Archeologie X

****.1 Bestemmingsomschrijving**

De voor 'Waarde - Archeologie X' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.

****.2 Bouwregels**

**.2.1 Voor alle bouwwerken moet alvorens een omgevingsvergunning voor het bouwen wordt verleend, door de aanvrager een rapport worden overgelegd waarin, naar het oordeel van het bevoegd gezag:

- a. de archeologische waarden van de gronden die blijktens de aanvraag kunnen worden verstoord in voldoende mate zijn vastgesteld, en:
- b. in voldoende mate is aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd.

****.2.2 Advies archeoloog**

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een vergunning als bedoeld in lid **.2.1 winnen zij advies in bij de archeologisch deskundige omtrent de vraag of de door het verlenen van de omgevingsvergunning geen onevenredige afbreuk wordt of kan worden gedaan aan de archeologische waarden, en zo ja welke voorwaarden dienen te worden gesteld. In sommige gevallen volstaat een archeologische quickscan als duidelijk is dat de geplande ingrepen geen onevenredige afbreuk doen aan de aanwezige archeologische waarden.

**.2.3 Indien uit het in lid **.2.1 genoemde rapport of de in lid **.2.2 genoemde quickscan blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning voor het bouwen zullen worden verstoord, kan het bevoegd gezag één of meer van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor de archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door het bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

****.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden**

**.3.1 Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegd gezag, de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren, ongeacht het bepaalde in de regels bij de andere op deze regels van toepassing zijnde bestemmingen:

- a. het ontgronden, afgraven (waaronder het graven van watergangen en waterpartijen), egaliseren en ophogen van gronden en/of het anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur;
- b. het uitvoeren van overige groundbewerkingen;
- c. het verwijderen en/of aanbrengen van bomen en diepwortelende beplanting;
- d. het aanleggen van ondergrondse energie-, transport- en of communicatieleidingen.

**3.2 Het bepaalde in lid **3.1 is niet van toepassing op werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden die:

- a. het normale onderhoud betreffen;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan;
- c. in het kader van archeologisch onderzoek en het doen van opgravingen worden uitgevoerd, mits verricht door een daartoe bevoegde instantie;
- d. blijkens een quickscan geen onevenredige afbreuk doen aan de aanwezige archeologische waarden.

**3.3 De in lid **3.1 genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de archeologische waarden van de gronden.

**3.4 Alvorens een omgevingsvergunning wordt verleend, moet door de aanvrager een rapport worden overgelegd waarin, naar het oordeel van het bevoegd gezag:

- a. de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag kunnen worden verstoord in voldoende mate zijn vastgesteld, en;
- b. in voldoende mate is aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd.

**3.5 Indien uit het in lid **3.4 genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het uitvoeren van werken of werkzaamheden zullen worden verstoord, kan het bevoegd gezag één of meer van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:

- a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor de archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgravingen;
- c. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door het bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

****4. Wijzigingsbevoegdheid**

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat de bestemming 'Waarde-Archeologie' wordt verwijderd, indien uit deskundig archeologisch onderzoek blijkt dat ter plaatse geen sprake is van behoudenswaardige archeologische waarden.

5. Bronnen

Gemeente Koggenland, 2012. Beleidskaart Archeologie (vastgesteld door de gemeenteraad in 2012).

Gerritsen, S., 2013. De schaduw van Hooge Werffe. Archeologisch onderzoek langs een vergeten middeleeuwse bewoningsas aan de Zuidergouw in Ursem, gemeente Koggenland. *West-Friese Archeologische Rapporten 51*. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Gerritsen, S. & C.M. Soonius, 2017. Archeologisch Advies De Tuinen fase 1, Ursem, gemeente Koggenland (adviesnummer 17005). Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Soonius, C.M., S. Gerritsen, & D. Duijn, 2016. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Koggenland 2016. *Westfriese Archeologische Notitie (WAN) 15*. Archeologie West-Friesland, Hoorn.